Sosiaali- ja terveysministeriö MINVA STM2019-00370

KVY Neal Tiina(STM) 02.12.2019

Viite

Asia

EU; Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 9.-10.12.2019 Bryssel

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto kokoontuu Suomen puheenjohtajakauden kolmanteen kokoukseensa Brysselissä 9.-10.12.2019. Kokouksen puheenjohtajina toimivat perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru, pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist, sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen ja työministeri Timo Harakka.

Terveysneuvostossa käydään politiikkakeskustelu **hyvinvointitalouden terveysnäkökulmista**. Keskustelu on jaettu kolmeen alateemaan, joiden keskiössä ovat mielenterveys, ikääntyminen ja terveydenhuollon digitalisaatio. Keskustelun tavoitteena on löytää konkreettisia alateemoihin liittyviä politiikkatoimia, jotka liittyvät hyvinvointitalouspäätelmiin ja tulevan komission prioritteettihankkeisiin. Toinen terveysneuvoston politiikkakeskustelu käydään **eurooppalaisesta lääkepolitiikasta**. Keskustelun tarkoituksena on löytää keinoja parantaa lääkkeiden saatavuutta vahvistamalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja koordinaatiota EU-tasolla.

Lounaalla terveysministerit keskustelevat seitsemän peräkkäisen EU-puheenjohtajamaan yhteisestä hankkeesta, jonka tarkoituksena on vahvistaa **EU:n roolia globaalin terveyden toimijana.**

Työllisyys- ja sosiaaliasioiden osalta neuvostossa käydään politiikkakeskustelu **EU:n tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta**. Keskustelun tarkoituksena on identifioida keskeisiä tasa-arvohaasteita ja keinoja niihin vastaamiseksi tulevalla komission kaudella.

Lisäksi neuvostossa keskustellaan **EU:n työoikeuden tulevaisuudesta** puheenjohtajavaltion kysymysten perusteella. Tavoitteena on suoda ministereille mahdollisuus kommentoida teemoja, joista EU:n tulisi pohtia uutta lainsäädäntöä tai mahdollisesti päivittää olemassa olevaa lainsäädäntöä ottaen huomioon myös yritysten hallinnollinen taakka. Myös direktiivin implementoinnista keskustellaan.

Neuvostossa on tarkoitus hyväksyä **päätelmät tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta, tasa-arvoisista talouksista ja YK:n Pekingin toimintaohjelman seurannasta EU:ssa** (ns. Peking +25). Päätelmäluonnos keskittyy tasa-arvoiset taloudet –teemaan, joka korostaa talouden ja sukupuolten tasa-arvon vastavuoroista suhdetta. Lisäksi neuvostossa tarkoituksena on hyväksyä **päätelmät työsuojelusta**. Päätelmien tarkoituksena on tuoda komissiolle jäsenmaiden viestimä vahva tarve saada uusi EU:n työsuojelukehys, koska nykyinen kehys loppuu ensi vuonna.

Neuvosto hyväksyy myös päätelmät **vaikeasti työllistyvien työmarkkina-aseman parantamisesta sekä** työllisyyskomitean avainviestit **nuorisotakuuta** koskevasta katsauksesta.

Työllisyys- ja sosiaaliasioiden neuvoston lounaalla keskustellaan **Eurooppalaisen ohjausjakson kehittämisestä** työllisyys- ja sosiaalipolitiikan alalla sosiaalisen suojelun komitean ja työllisyyskomitean raportin ja puheenjohtajavaltion kysymysten perusteella.

Suomi on kokouksen puheenjohtaja eikä tuo siten kokouksessa esiin omia kantojaan.

Asialista:

MAANANTAI 9. JOULUKUUTA 2019 (klo 10.00)

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

TERVEYS

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Hyvinvointitalous – seuraavat toimet terveyteen investoimiseksi hyvinvointitalouden keskeisenä osana
Periaatekeskustelu s. 6-11

Eurooppalainen lääkepolitiikka – tiiviimpi yhteistyö ja koordinointi lääkkeiden saatavuuden parantamiseksi
Periaatekeskustelu s.12-15

Muut asiat

a) Käsiteltävänä oleva säädösehdotus
(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Asetus terveysteknologian arvioinnista ja direktiivin 2011/24/EU muuttamisesta
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

b) Terveyden tila EU:ssa
Komission tiedotusasia

c) Lääkinnällisistä laitteista annetun asetuksen (EU) 2017/745 ja in vitro -diagnostiikkaan tarkoitetuista lääkinnällisistä laitteista annetun asetuksen (EU) 2017/746 täytäntöönpanon tilanne
Komission tiedotusasia

d) Puheenjohtajavaltio Suomen järjestämien konferenssien tulokset
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

e) Seuraavan puheenjohtajavaltion työohjelma
Kroatian valtuuskunnan tiedotusasia

TIISTAI 10. JOULUKUUTA 2019 (klo 10.00)

TYÖLLISYYS JA SOSIAALIPOLITIIKKA

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Sukupuolten tasa-arvoa edistävät toimet ja sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen tulevaisuudessa EU:ssa
Periaatekeskustelu s.16-18

Päätelmät sukupuolten tasa-arvoa noudattavista talouksista EU:ssa: Pekingin toimintaohjelman 25 täytäntöönpanovuoden arviointi – jatkotoimet
Hyväksyminen s. 19-23

Päätelmät työterveyttä ja -turvallisuutta koskevasta EU:n uudesta strategiakehyksestä: työterveyden ja -turvallisuuden tehostaminen EU:ssa
Hyväksyminen s. 24-29

Päätelmät osallistavista työmarkkinoista: haavoittuvassa asemassa olevien työllistymisen parantaminen
Hyväksyminen s. 30-32

EU:n sosiaalisäännöstön tulevaisuus – työllisyys ja työmarkkinasuhteet
Periaatekeskustelu s. 33-34

Työllisyyskomitean arviointi nuorisotakuun täytäntöönpanosta – keskeiset viestit
Hyväksyminen s. 35-38

Muut asiat

a) Käsiteltävänä oleva säädösehdotus
(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Päätös julkisten työvoimapalvelujen tehostetusta yhteistyöstä annetun päätöksen N:o 573/2014/EU muuttamisesta
Puheenjohtajavaltion tilannetiedotus

b) Neuvoston suositus sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta
Puheenjohtajavaltion tilannetiedotus

c) Puheenjohtajavaltion konferenssit
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

d) Asuntotilanne EU:ssa
Sosiaalisen suojelun komitean puheenjohtajan tiedonanto

e) Miehet ja pojat mukaan perheväkivallan ehkäisyyn, vastavuoroisen oppimisen seminaari

(Tukholma, 16.–17. syyskuuta 2019)
Ruotsin valtuuskunnan tiedotusasia

f) Seuraavan puheenjohtajavaltion työohjelma
Kroatian valtuuskunnan tiedotusasia

Sosiaali- ja terveysministeriö PERUSMUISTIO STM2019-00356

HPO Honkanen Reetta(STM), Mustonen Pasi(UM) 25.11.2019

Asia

EU; TSTK-neuvosto 9.12 2019; Asiakohta 1; Hyvinvointitalous – seuraavat toimet terveyteen investoimiseksi hyvinvointitalouden keskeisenä osana

Kokous

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 09.12.2019 - 10.12.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden (TSTK) neuvosto keskustelee 9.12.2019 hyvinvointitaloudesta, Suomen EU-puheenjohtajuuskauden prioriteettiteemasta sosiaali- ja terveyssektorilla. Terveysministerien keskustelun painopisteenä on lähestymistavan implementointi EU-tason terveyspolitiikassa. Asiaa lähestytään kolmen alateeman, mielenterveyden, ikääntymisen ja terveydenhuollon digitalisaation kautta. Keskustelun pohjaksi on valmisteltu keskusteluasiakirja, joka taustoittaa yleisesti teemaa ja tuo esille konkreettisia alateemoihin liittyviä politiikkatoimia, jotka perustuvat muun muassa 24.10.2019 TSTK-neuvostossa hyväksyttyihin neuvoston hyvinvointitalouspäätelmiin ja tulevan komission prioriteettihankkeisiin. Keskustelua ohjaamaan on laadittu kaksi kysymystä, joista ensimmäinen sisältää kaksi erillistä alakysymystä mielenterveyteen ja ikääntymiseen liittyen.

Hyvinvointitaloutta on terveyssektorilla käsitelty Suomen puheenjohtajuuskauden aikana neuvoston terveystyöryhmässä 30.7., terveys- ja sosiaaliasioiden työryhmien yhteiskokouksissa 6.9. ja 25.9. sekä korkean tason terveystyöryhmän kokouksessa 13.9.2019.

Suomen kanta

Suomi on kokouksen puheenjohtaja, eikä siten tuo kokouksessa esiin omia kantojaan.

Yksi Suomen EU-puheenjohtajakauden yleisteemoista on ”Kilpailukykyinen ja sosiaalisesti eheä EU”. Tähän liittyen Suomi pitää tärkeänä, että edistetään hyvinvointitalouslähestymistapaa, joka auttaa ymmärtämään, kuinka ihmisten hyvinvointi lisää myös tuottavuutta, luo talouskasvua ja vähentää julkisia kuluja pitkällä tähtäimellä. Terveys on keskeinen edellytys ihmisten hyvinvoinnille.

Pääasiallinen sisältö

9.12. pidettävässä TSTK-neuvostossa käydään poliittinen keskustelu hyvinvointitalouden jatkotoimista terveyspolitiikan alalla. Keskustelu pohjautuu ennen muuta 24.10.2019 hyväksyttyihin neuvoston hyvinvointitalouspäätelmiin ja niiden sisältämiin toimenpidesuosituksiin.

Puheenjohtajamaan valmistelemassa keskusteluasiakirjassa todetaan hyvinvointitalouden olevan lähestymistapa, jonka tavoitteena on asettaa ihmiset ja heidän hyvinvointinsa politiikan ja päätöksenteon keskiöön. Hyvinvointitalous korostaa hyvinvointipolitiikan ja sitä tukevien rakenteiden merkitystä yhteiskuntien yhteiskunnalliselle vakaudelle, luottamukselle ja turvallisuudelle. Päätelmissä nostetaan tehokkaat ja vaikuttavat hyvinvointipolitiikat ja -rakenteet talouskysymysten rinnalle merkittävinä kestävää talouskasvua, tuottavuutta ja julkisen talouden vakautta tukevina tekijöinä.

Hyvinvointitalous pyrkii tutkimukselliseen näyttöön hyvinvointiin tehtävien investointien ja kestävän talouskasvun keskinäisestä, toisiaan tukevasta vuorovaikutuksesta. Kansalaisten hyvinvoinnin edistäminen on perussopimuksen mukaan yksi Euroopan unionin keskeisistä tavoitteista. Päätelmiin nojautuen puheenjohtajamaan keskusteluasiakirjassa nostetaan terveyspolitiikka yhdeksi keskeisimmäksi hyvinvointipolitiikan osa-alueeksi.

Hyvinvointitalous korostaa politiikka-alat ylittävän yhteistyön ja laaja-alaisen vaikutustenarvioinnin merkitystä. Näillä varmistetaan myös laaja-alaiseen tietoon pohjautuva päätöksenteko, jossa otetaan nykyistä paremmin huomioon politiikkatoimien pitkän aikavälin vaikutukset.

Puheenjohtajamaan valmistelemassa keskusteluasiakirjassa nostetaan hyvinvointitalouteen keskeisesti liittyvinä terveyspoliittisina alateemoina esille mielenterveys, ikääntyminen ja terveydenhuollon digitalisaatio.

Mielenterveys

Mielenterveys on hyvinvoinnin kulmakivi. Mielenterveyden edistämiseksi tarvitaan laaja-alaisia ja sektorirajat ylittäviä toimia sekä kansallisella että EU-tasolla. Näiden toimien on katettava mielenterveysongelmien ennaltaehkäisy, varhainen tunnistaminen ja hoito, oppimisvaikeuksista kärsivien riittävä tuki sekä psykososiaalisten riskien hallinta työpaikoilla. Mielenterveys on myös osa työkykyä ja siksi mielenterveyden edistäminen vaikuttaa osaavan ja työkykyisen työvoiman saatavuuteen ja edelleen taloudelliseen kasvuun.

Puheenjohtajamaan valmistelemassa keskusteluasiakirjassa korostetaan, että mielenterveysongelmien hoito ei yksistään ole riittävä keino varmistaa kansalaisten hyvinvointi. Tämän lisäksi mielenterveyttä tulee aktiivisesti vahvistaa eri arkiympäristöissä, kuten työpaikoilla, kouluissa ja varhaiskasvatuksessa.

Hyvä mielenterveys liittyy kiinteästi elämän laatuun kaiken ikäisillä. Jokaisessa ikävaiheessa on omat haasteensa ja myös mahdollisuus mielenterveyden vahvistamiseen. Elämänkaaren kaikissa vaiheissa hyvä mielenterveys ja mielenterveystaitojen kehittäminen vahvistavat resilienssiä ja auttavat mukautumaan työelämän ja arkielämän nopeisiin muutoksiin.

Mielenterveys nostettiin EU:n agendalle ensimmäisen kerran Suomen ensimmäisellä puheenjohtajuuskaudella vuonna 1999. Kahdessakymmenessä vuodessa on asiassa tapahtunut paljon myönteistä kehitystä, muun muassa European Pact for Mental Health

and Wellbeing -aloitteen myötä. Samalla kuitenkin mielenterveysongelmat, kuten masennus, ovat nousemassa yhdeksi merkittävimmistä terveyshaasteista useassa jäsenmaassa. Hyvän mielenterveyden merkitystä korostaa myös työelämässä tapahtuva muutos, joka liittyy työn sisällön, työn tekemisen tapojen sekä työnantaja-työntekijä -suhteen muutokseen. Muuttuva työ edellyttää uudenlaisia taitoja, kuten oppimiskyvykkyyttä, itseohjautuvuutta, ja kykyä sietää epävarmuutta. Tulevaisuuden työelämässä tarvittavat taidot ovat osa organisaation inhimillistä pääomaa, jonka vahvistumisen edellytys hyvä mielenterveys vuorostaan on.

Neuvoston päätelmät hyvinvointitaloudesta nostavat esiin mielenterveyden edistämisen, prevention, varhaisen tunnistamisen, oikea-aikaisen ja vaikuttavan hoidon sekä mielenterveysongelmiin liittyvän stigman vastaisen työn tärkeyden. Työmarkkinoiden toimivuuden takaamiseksi, työhön osallistumisen asteen nostamiseksi ja työurien pidentämiseksi tarvitaan toimia mielenterveyden tukemiseksi eri tavoin niin, että mahdollisimman monella aikuisella on mahdollisuus osallistua työhön tulevaisuudessakin. Mielenterveys on myös yhteiskunnallista pääomaa, jolla on vaikutuksia talouskasvuun ja tulevaisuuden kehitykseen.

Sektorirajat ylittävä, Euroopan unionin laajuinen tutkimusnäyttöön ja vaikutusarviointeihin perustuva mielenterveysstrategia auttaa suuntaamaan ja ohjaamaan pitkän aikavälin strategisia tavoitteita sekä näiden toimeenpanoa.

Ikääntyminen

Puheenjohtajamaan valmistelema keskusteluasiakirja toteaa pitkäikäisyyden olevan seurausta eurooppalaisen sosiaalisen mallin onnistumisesta monella alueella: monia sairauksia on voitettu ja sosiaalisella suojelulla on onnistuttu torjumaan köyhyyttä ja vähentämään eriarvoisuutta. Väestö ikääntyy näiden onnistumisten seurauksena ja se linkittyy muihin demografisiin muutoksiin.

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy, toimenpiteet kansanterveyden edistämiseksi, vakavien sairauksien torjunta ja terveydenhuollon kehittyminen ovat edesauttaneet eliniänodotteen pitenemistä. Keskusteluasiakirjassa esitetään, että lisätoimet ovat välttämättömiä, vaikka aktiivista ja terveellistä ikääntymistä onkin priorisoitu kansallisella ja EU-tasolla. Terveyden edistämisellä voidaan lisätä elinvuosia ja samalla vähentää hoivasta aiheutuvia kustannuksia.

Ikääntyminen on nähtävä myös muusta kuin kansantalouden kestävyyden näkökulmasta. Pitkäikäisyys tuottaa uusia mahdollisuuksia työelämässä ja markkinoilla, mutta siitä hyötyminen edellyttää tukitoimia kaikkien ihmisten yhteiskuntaan ja työhön osallistumisen mahdollistamiseksi. Turvalliset ja terveelliset työpaikat johtavat puolestaan työelämän pidentymiseen ja ennaltaehkäisevät työperäisiä sairauksia, tapaturmia ja niiden aiheuttamia kustannuksia.

Pitkäikäisyys vaikuttaa kaikkiin eri yhteiskunnan osa-alueisiin, kuten terveydenhuoltoon, eläkejärjestelmiin, asumiseen sekä tavaroita ja palveluita tuottaviin markkinoihin. Demografiseen muutokseen vastaavien ratkaisujen tulee uudistua kaikilla politiikka-aloilla. Niiden yhteisenä tavoitteena tulee olla aktiivisuutta, terveyttä, osallisuutta ja itsenäistä elämää mahdollistavat ikääntymispolitiikat. Ikääntymisen haasteisiin ja sen tuomiin mahdollisuuksiin tulee vastata ja tarttua poikkihallinnollisesti eri ikäluokat ja sukupuolet reilusti huomioivalla tavalla.

Ikääntymisen todetaan vaikuttavan eri sosioekonomisiin ryhmiin eri tavoin. Puheenjohtajamaa haluaa korostaa, että ikääntyneiden väliseen eriarvoisuuteen tulee tarttua terveys- ja sosiaalipalveluiden avulla, mutta myös turvaamalla riittävä toimeentulo ja eläketurva sekä vähentämällä köyhyyttä.

Useat terveyden taustatekijät vaikuttavat ihmisten toimintakykyyn koko heidän elämänkaarensa ajan. Tehtävien toimien tulee edistää aktiivista ja terveellistä ikääntymistä, ehkäistä sairauksia, tukea työelämätaitojen ja -kykyjen jatkuvaa oppimista, voimaannuttaa ikääntyneitä ja vaalia ikääntyneitä tukevia yhteisöjä.

Sosiaalisista ja digitaalisista innovaatioista tulee ottaa irti kaikki hyöty etsittäessä ratkaisuja demografiseen muutokseen ja turvattaessa ihmisarvoisen elämän resursseja. Demografisten muutosten ennakointi on menestyvien politiikoiden ennakkoehto kaikilla politiikkaloilla.

Ikääntyminen osana tausta-asiakirjaa perustuu Suomen EU-puheenjohtajuuskauden korkean tason tapahtuman Silver Economy Forumin keskusteluihin ja johtopäätöksiin. Silver Economy Forumin tavoitteena oli muuttaa ikääntymisestä käytävä keskustelu pitkäikäisyyden tuomiin mahdollisuuksiin.

Uuden EU:n komission demokratia- ja väestökomissaarin tehtäväksi on annettu Vihreän kirjan valmistaminen ikääntymisestä. Terveysministerineuvostossa käytävä politiikkakeskustelu ikääntymisestä antaa mahdollisuuden hyödyntää keskustelua Vihreän kirjan valmistelussa sekä vaikuttaa sen ikääntymistä koskevaan lähestymistapaan ja painopisteisiin.

Ministerineuvostossa 24.10.2019 hyväksytyt Hyvinvointitalouspäätelmät sisältävät toimenpiteen väestömuutokseen varautumisen ja terveellisen ja aktiivisen ikääntymisen tukemisen kaikissa politiikoissa.

Terveydenhuollon digitalisaatio

Hyvinvointia hyödyttävä digitaalinen yhteiskunta -teema nostaa esille yhden Suomen puheenjohtajuuskauden tavoitteen. Useat jäsenmaat ovat pitäneet pj-kaudellaan esillä digiterveyttä. Erityisesti Viro edisti kaudellaan voimakkaasti digitaalista kehitystä, Itävalta otti esille digitaaliset infrastruktuuri-investoinnit ja Saksa valmistautuu tuomaan keskusteluun terveystietojen toisiokäytön.

Puheenjohtajamaan keskusteluasiakirjassa otetaan esille vain muutamia näkökulmia, joilla pohjustetaan neuvoston keskustelua käyttäen hyväksi Suomen kokemuksia, tasa-arvotavoitetta ja hyvinvointitalousnäkökulmaa.

> Innovatiivinen teknologinen kehitys, etenkin digitalisaatio ja tekoäly, muuttavat tapaa, jolla ihmisten hyvinvointia voidaan edistää ja miten terveys- ja sosiaalipalvelut tarjotaan. Digitaaliset tietojärjestelmät ovat ratkaisevan tärkeitä integroidun hoidon luomisessa. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat monissa EU-maissa varsin erillään toisistaan.
>
> Toimintamallien digitalisaatioon perustuvalla muutoksella voidaan lisätä kustannustehokkuutta, vaikuttavuutta ja palvelujen laatua sekä torjua eriarvoisuutta palvelujen saatavuudessa ja tuloksissa. Tämä koskee sekä terveyden edistämistä että terveydenhuollon haasteisiin vastaamista.
>
> Terveydenhuollon ammattilaisten sitoutuminen digimurrokseen on tärkeää digitaalisten kehityshankkeiden onnistumiseksi. Terveydenhuollon

ammattilaisille on myös välttämätöntä antaa riittävä koulutus, jotta terveydenhuoltoala voi hyödyntää uutta tekniikkaa täysimääräisesti.

EU:n e-terveyden viranomaisverkosto (eHealth Network) on suositellut jäsenvaltioille käytäntöjä, joilla ne voivat oppia toisiltaan ja työskennellä sellaisen ekosysteemin luomiseksi, joka edistäisi yhteentoimivaa digitaalisen terveyden infrastruktuuria Euroopassa ja lisäisi investointeja sellaisen luomiseen.

Koska tekniikka kehittyy nopeasti, on tärkeää, että koko väestöllä on kyky päivittää tietojaan ja taitojaan läpi elämän sekä arjen digihaasteisiin vastaamiseksi että uusien digitaalisten työmuotojen hyödyntämiseksi. Tutkimusten mukaan digitaalisten työkalujen käyttö riippuu tiedoista, taidoista ja asenteista eikä liity sinänsä ikään. Kuitenkin ikääntyvien ja heikommassa asemassa olevien ryhmien digitaalisen lukutaidon puuttuminen on yleistä ja siihen on löydettävä ratkaisuja.

Ihmisten pääsy omiin terveys- ja sosiaalitietoihinsa on tärkeä osa potilas- ja asiakaskeskeistä hoitoa. Hyvin suunnitellut digitaaliset järjestelmät noudattavat tietosuojaa koskevia sääntöjä ja asiaankuuluvia eettisiä standardeja. Toisaalta tällaiset järjestelmät auttavat hyödyntämään terveys- ja sosiaalitietojen potentiaalia kansanterveydessä, tutkimuksessa ja innovoinnissa.

Nopeuttaakseen nykyistä työtä rajat ylittävän terveystietojen vaihdon edistämiseksi uusi komissio on esittänyt ajatuksen eurooppalaisesta terveystietoalueesta (European Health Data Space, EHDS), joka tukisi terveystietojen toissijaista käyttöä tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan. Tämän hankkeen arvellaan muodostuvan yhdeksi tulevan terveyskomissaarin tärkeimmistä tehtävistä. Tietojen mukaan Saksa on toisaalta ottamassa terveystietojen toisiokäytön tulevan puheenjohtajakautensa (1.7.-31.12.2020) keskeiseksi teemaksi.

EHDS-hankkeessa voitaisiin soveltuvin osin hyödyntää nykyisiä rajat ylittäviä hankkeita, kuten sähköisten lääkemääräysten (Suomi ja Viro pioneereina) ja potilasyhteenvetojen vaihtoa, eurooppalaisten osaamiskeskusten verkoston harvinaisia sairauksia potevien potilaiden kliinisen hoidon konsultaatiojärjestelmää ja rakenteilla olevaa yhteistyötä yli miljoonan sekvensoidun genomin kokoamiseksi. Tällainen eurooppalainen terveystietoalue kuitenkin tarvitsee tuekseen kansallista ja EU-tason lainsäädäntöä, jolla pannaan käytännössä täytäntöön tietosuojaa koskevat säännöt, tietoturva ja siihen liittyvät eettiset periaatteet. Suomella on käytännön kokemusta sekä rajat ylittävästä tiedonvaihdosta että lainsäädännön kehittämisestä (toisiolaki).

Kysymykset

Ministereitä pyydetään ottamaan kantaa seuraaviin kysymyksiin:

1) Kun kehitetään konkreettisia toimenpiteitä hyvinvointitalouden edistämiseksi, mitä toimia tarvitaan vahvan terveyspoliittisen panoksen varmistamiseksi, ottaen samalla huomioon tarpeen kehittää politiikka-alojen välistä vuoropuhelua?
   a. Tarkemmin ottaen, mitkä ovat sellaisia välttämättömiä elementtejä, jotka EU:n mielenterveysstrategian tulisi sisältää tukeakseen parhaiten jäsenmaiden toimia?
   b. Väestökehitykseen liittyvien muutosten valossa, mitä toimia tarvittaisiin aktiivisen ja terveen ikääntymisen edistämiseksi ja ennaltaehkäisyyn ja demografisten muutosten ennakointiin perustuvien ikääntymispolitiikkojen tukemiseksi?
2) Kuinka jäsenmaat ja komissio voisivat olemassa olevia ja uusia aloitteita hyödyntämällä toimia eurooppalaisen terveystietoalueen luomiseksi, jotta mahdollistettaisiin terveystietojen nykyistä parempi käyttö terveydenhuollossa, kansanterveystoimissa ja tutkimuksessa?

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asiassa ei tehdä päätöksiä neuvoston kokouksessa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-terveysjaosto (EU33) 28.11.2019
EU-ministerivaliokunta 5.12.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asia ei kuulu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Keskusteluasiakirja (neuvoston dokumentti 14303/19)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erityisasiantuntija Pasi Mustonen, UM/EUE, p. +32 470 201256
Neuvotteleva virkamies Sarita Friman, STM, p. 0295 163349
Erityisasiantuntija Jaana Vastamäki, STM, p. 0295 163468
Kansainvälisten asiain neuvos Outi Kuivasniemi, STM, p. 0295 163117
Ylijohtaja Veli-Mikko Niemi, STM, p. 0295 163425

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Sosiaali- ja terveysministeriö PERUSMUISTIO STM2019-00352

HPO Asola Elina(STM) 19.11.2019

Asia
EU; TSTK-neuvosto 9.12.2019; Asiakohta 2; Eurooppalainen lääkepolitiikka – tiiviimpi yhteistyö ja koordinointi lääkkeiden saatavuuden parantamiseksi

Kokous
Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 09.12.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvostossa 9.12.2019 käydään keskustelu lääkepolitiikasta Euroopassa.

Suomi laatii neuvoston puheenjohtajamaana ministerikokoukseen tausta-asiakirjan ja kysymykset keskustelun pohjaksi.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Poliittinen keskustelu lääkepolitiikasta ja yhteistyön vahvistamisesta käydään, koska lääkkeiden saatavuuden parantamiseksi tehdyillä toimenpiteillä ei ole saavutettu kokonaisuuden kannalta tasapainoista lopputulosta. Pitkään käytössä olleiden lääkkeiden lisääntyneet saatavuushäiriöt ovat johtaneet siihen, että jäsenmaat pyrkivät turvaamaan oman lääkehuoltonsa eri toimin. Keskustelun tavoitteena on vahvistaa jäsenmaiden strategista yhteistyötä ja tehtyjen toimenpiteiden vaikutusten seurantaa EU-tasolla sekä etsiä keinoja lääkkeiden saatavuuden turvaamiseen.

Pääasiallinen sisältö

Suomi on laatinut puheenjohtajana keskustelun pohjaksi kysymykset. Ne koskevat etenkin pitkään käytössä olleiden lääkkeiden saatavuuden turvaamista, keinoja tuotannon luotettavuuden vahvistamiseksi sekä saatavuushäiriöistä johtuvien ongelmien ehkäisemiseksi. Samalla nostetaan keskusteltavaksi, miten jäsenmaiden yhteistyötä ja sen koordinaatiota voitaisiin tiivistää nykyisestä mm. lääkkeiden saatavuuden haasteiden ratkomiseksi.

Euroopan unionin politiikka määräytyy sen arvojen, tavoitteiden ja periaatteiden mukaan. Lääkevalmisteet kuuluvat EU-sääntelyyn ja ovat osa EU:n tutkimus-, innovaatio-, talous- ja kauppapolitiikkaa. Lääkevalmisteet ovat erityisiä kulutushyödykkeitä, terveydenhuollon yleisimpiä hoitomenetelmiä. Lääkepolitiikassa yhdistyvät ainutlaatuisella tavalla eurooppalaiset horisontaaliset tavoitteet sekä kansalliset

terveysjärjestelmien tavoitteet ja politiikat. Lääkevalmisteiden saatavuuden turvaaminen on esimerkki haastavasta sekä EU-tason että jäsenmaiden toimenpiteitä edellyttävästä teemasta.

Viime vuosina lääkkeiden saatavuus on ollut esillä useilla foorumeilla, kuten eri jäsenmaiden järjestämissä puheenjohtajuuskauden kokouksissa ja työryhmissä. Viimeisimpänä puheenjohtajamaa Suomi järjesti yhteistyössä Hollannin kanssa 10.9.2019 Brysselissä epävirallisen kokouksen jäsenmaille aiheesta “Addressing the challenges of the EU Pharmaceutical system: what changes are necessary from the perspective of Member States”, missä yhtenä teemana käsiteltiin lääkkeiden saatavuutta. Hollannin puheenjohtajuuskaudella Euroopan unionin neuvosto on hyväksynyt päätelmät lääkkeiden saatavuuden parantamiseksi (17.6.2016). Lisäksi aiheesta on annettu Euroopan Parlamentin päätöslauselma 2.3.2017. Euroopan komissio ja Euroopan lääkevirasto (EMA) ovat edistäneet lääkkeiden saatavuutta eri toimilla kuten erilaisilla arvioinneilla ja hankkeilla Lisäksi EU:n alueella on viime aikoina vahvistettu rajat ylittävää yhteistyötä lääkehoitojen arvioinnissa, hintaneuvottelussa ja hankinnoissa.

Lääkkeiden saatavuuden parantamiseksi tehdyillä toimenpiteillä ei kuitenkaan ole saavutettu kokonaisuuden kannalta tasapainoista lopputulosta. Jäsenmaiden strategista yhteistyötä ja tehtyjen toimenpiteiden vaikutusten seurantaa tulee vahvistaa EU-tasolla sekä etsiä keinoja lääkkeiden saatavuuden turvaamiseen.

EMA on Euroopan komission asettamien tavoitteiden mukaisesti uudistanut toimintatapojaan lisäämällä tieteellistä neuvontaa ja ottamalla käyttöön erilaisia nopeutettuja myyntilupamenettelyjä. Erityisesti harvinaissairauksien lääkekehitystä tuetaan tieteellisen neuvonnan lisäksi mm. EU:n rahoittamilla tutkimusohjelmilla, markkinayksinoikeudella ja myyntilupamaksujen perimättä jättämisellä. Komissio arvioi tällä hetkellä harvinaissairauksien ja lastenlääkkeiden kehittämisen kannustimia.

Lääkkeiden hallittu käyttöönotto on olennaisen tärkeää terveysjärjestelmille riskien hallinnan näkökulmasta. Osa uusista lääkkeistä saa myyntiluvan aiempaa nopeammin perustuen lääkekehityksen varhaiseen ja rajalliseen tutkimusnäyttöön. Tällöin teho-, turvallisuus- ja kustannusriski lääkkeen käyttöönotosta siirtyy vahvasti kansallisille terveyspalvelujärjestelmille. Tämä suuntaus tulee jatkumaan yksilöllistetyn lääkehoidon kehittyessä. Uudet hallitun käyttöönoton menettelytavat edellyttävät edelleen kehittämistä. Laadukkaasti ja kattavasti kerätyn reaalimaailman näytön (real world evidence, RWE) avulla voidaan tukea lääkkeen vaikutusten uudelleen arviointia erityisesti, jos myyntilupa tai käyttöönottopäätös on tehty ehdollisena. RWE:n käytön edellyttämien rakenteiden, menettelytapojen ja kerättävän tiedon määrittelyn edistämiseksi tarvitaan EU-tason yhteistyötä. Lääkeyritykset tuovat uusia valmisteitaan eri jäsenmaissa eriaikaisesti markkinoille, vaikka myyntilupa olisi myönnetty keskitetyn menettelyn kautta ja kehitystä olisi tuettu yhteiseurooppalaisilla kannustimilla. EU-maat ovat siten keskenään hyvin erilaisessa asemassa lääkkeiden markkinoille tulossa ja käyttöönotossa.

Lääkevalmisteiden toimiva hintakilpailu alentaa lääkkeiden hintatasoa ja varmistaa väestön kohtuuhintaisten lääkkeiden saatavuuden. Lääkevalmisteiden hintakilpailun käynnistyminen edellyttää toimivaa markkinaympäristöä ja riittävää kilpailupainetta, mikä ylläpitää markkinoilla terveen kilpailun edellytyksiä. Lääkealaan liittyy erityispiirteitä (mm. kysynnän ja tarjonnan rakenne sekä eri jäsenmaiden kansalliset lainsäädäntö- ja sääntelykehykset sekä kansallinen terveysjärjestelmä), jotka vaikuttavat kilpailudynamiikkaan.

Vanhojen lääkkeiden pysyminen markkinoilla ja saatavuushäiriöt näyttäytyvät yhtenä lääkkeen elinkaaren haastavimmista vaiheista. Lääkkeiden saatavuushäiriöt ja markkinoilta poisvedot aiheuttavat terveydenhoitohenkilöstön työmäärän lisääntymistä ja kustannusten nousua. Lisäksi saatavuushäiriöt voivat vaikuttaa myös potilasturvallisuuteen. Lääkkeiden saatavuushäiriöiden taustalla ovat mm. lääkevalmistuksen ja logistiikkaketjujen keskittyminen yhä suuremmissa määrin Euroopan ulkopuolelle ja valmisteen tuotantoon liittyvien alihankintaketjujen pirstaleisuus. Lisäksi on tiedossa, että tuotantoketjuun liittyvät riskienhallintatoimet vaihtelevat suuresti valmisteiden välillä lääkkeen elinkaaren eri vaiheissa.

Lääkkeiden saatavuuden haasteet ovat asettaneet eri markkina-alueet kilpailuasetelmaan keskenään. Mikäli lääkkeiden saatavuutta ei voida taata, voidaan joutua ottamaan käyttöön kalliimpia tai mahdollisesti teholtaan heikompia valmisteita. Lääkkeiden yllättävien ja kriittisten saatavuushäiriöiden hallitsemiseksi jäsenmailla on erilaisia käytäntöjä ja suunnitelmia. Rinnakkaisviennin kieltäminen, lääkkeiden varmuusvarastojen kasvattaminen ja suunnitelmat kansallisten lääketehtaiden perustamisesta osoittavat, että jäsenmaat näkevät lääkkeiden saatavuuden häiriöt uhkana.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Terveysjaosto EU33 28.11.2019
EU-ministerivaliokunta 5.12.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erityisasiantuntija Elina Asola, STM, elina.asola@stm.fi, puh. 0295 163 437
Johtaja Heidi Tahvanainen, STM, heidi.tahvanainen@stm.fi, puh. 0295 163 540
Erityisasiantuntija Pasi Mustonen, UM/EUE, pasi.mustonen@formin.fi puh. +32470201256
Erityisasiantuntija Ulla Närhi, UM/EUE, ulla.narhi@formin.fi, puh. +32470851032

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asia
TSTK-neuvosto 10.12.2019; Asiakohta 3: Keskustelu sukupuolten tasa-arvoa edistävistä toimista ja sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisesta tulevaisuudessa EU:ssa

Kokous
Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 09.12.2019 - 10.12.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvostossa 10.12.2019 käydään keskustelu EU:n tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta.

Suomi laatii neuvoston puheenjohtajamaana ministerikokoukseen tausta-asiakirjan ja kysymykset keskustelun pohjaksi.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Politiikkakeskustelu EU:n tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta järjestetään keskeisten tasa-arvohaasteiden identifioimiseksi ja niihin vastaamiseksi tulevalla komission kaudella. Erityisesti keskustelulla etsitään keinoja EU:n tasa-arvopolitiikan ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen, ml. sukupuolitietoinen budjetointi ja valtavirtaistaminen talouspolitiikassa, vahvistamiseksi tulevina vuosina.

Keskustelun tavoitteena on myös tukea uuden komission tasa-arvostrategian valmistelua ja laajemmin sukupuolten tasa-arvoa edistävää ja syrjinnänvastaista työtä tulevana viitenä vuotena.

Kokouksessa kuullaan jäsenvaltioiden lisäksi Euroopan tasa-arvoinstituutin EIGE:n ja Euroopan komission näkemyksiä sukupuolten tasa-arvoa koskevista keskeisistä haasteista sekä erityisesti tavoitteista ja toimista tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi tulevalla komission kaudella.

Puheenjohtajamaa laatii tiivistelmän keskustelun pohjalta.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan tasa-arvoinstituutin laatimassa Peking +25 -raportissa on tuotu esiin, että monet EU:n pitkäaikaiset tasa-arvohaasteet ovat edelleen ratkaisematta, kuten naisten ja miesten väliset erot työllisyydessä, sukupuolten väliset palkka- ja eläke-erot sekä sukupuoleen perustuva väkivalta. Myös uusia tasa-arvohaasteita on näköpiirissä, kuten digitalisaation, muuttoliikkeiden ja ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat tasa-arvokysymykset.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisessa kehitys on ollut EU:ssa vaihtelevaa eri politiikka-alueilla, ja jatkuvuus valtavirtaistamisen edistämisessä puuttuu. Talouspolitiikan valtavirtaistamisessa ja tasa-arvotietoisessa budjetoinnissa haasteena on ollut erityisesti tasa-arvotavoitteiden puuttuminen ja toimeenpanoon liittyvät ongelmat. Sukupuolten tasa-arvoon allokoiduista varoista EU:n talousarviossa on ollut vaikeaa saada tietoa.

TSTK-neuvostossa järjestettävässä keskustelussa on tavoitteena vaihtaa näkemyksiä EU:n keskeisistä tasa-arvotavoitteista ja keinoista näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tulevina vuosina. Keskustelun pohjana toimivat EIGE:n raportin lisäksi myös Suomen järjestämän puheenjohtajakausikonferenssin ”Europe for Gender? Taking Stock – Taking Action” (30.9.-1.10. Helsingissä) pääviestit. Konferenssi keskittyi EU:n tulevaisuuden tasa-arvopolitiikkaan ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen erityisesti talous- ja budjettipolitiikassa. 10.12. neuvostossa on lisäksi tarkoitus hyväksyä päätelmät EU:n tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta, tasa-arvoisista talouksista ja Peking +25 – arvioinnista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU25 jaosto 28.11.2019

EU-ministerivaliokunta 5.12.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

14251/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eeva Raevaara, STM, eeva.raevaara@stm.fi, p. +358 2951 63205
Antero Kiviniemi, EUE, antero.kiviniemi@formin.fi, p. +32 2 2878 507
Elisa Palminen, STM, elisa.palminen@stm.fi, p. +358 2951 63465
Annamari Asikainen, annamari.asikainen@stm.fi, p. +358 2951 63232
Tanja Auvinen, tanja.auvinen@stm.fi, p. +358 2951 63715

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Sosiaali- ja terveysministeriö PERUSMUISTIO STM2019-00354

TTO Raevaara Eeva(STM) 29.11.2019
JULKINEN

Asia
TSTK-neuvosto 10.12.2019; Asiakohta 4: Neuvoston päätelmät EU:n tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta, tasa-arvoisista talouksista ja Peking +25 -arvioinnista

Kokous
Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 09.12.2019 - 10.12.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Tasa-arvopäätelmiä on käsitelty sosiaaliasioiden työryhmässä, joka on pitänyt asiasta kolme kokousta 11.10, 29.10. ja 12.11.2019.

Työryhmässä tasa-arvopäätelmät ovat saaneet laajaa tukea. Sukupuolten tasa-arvoa, taloutta ja talouspolitiikkaa käsittelevää teemaa on pidetty tärkeänä. Jäsenmaat ovat esittäneet myös lukuisia muutos- ja lisäysehdotuksia koskien erityisesti EU:n tasa-arvohaasteita ja EU:lle ja jäsenmaille suunnattuja toimintasuosituksia. Nämä ovat koskeneet muun muassa digitalisaation ja ilmastonmuutoksen sukupuolivaikutuksia, sukupuolten tasa-arvon edistämistä koulutuksessa ja miesten ja poikien roolia tasa-arvon edistämisessä. Keskustelua ovat aiheuttaneet eniten kysymykset osa-aikatyöstä, sukupuolten eläke-erosta ja tasa-arvoterminologiasta sekä viittaus Euroopan neuvoston sopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisystä ja torjumisesta.

Päätelmien teemoja käsiteltiin Helsingissä 30.9.-1.10. järjestetyssä puheenjohtajakauden korkean tason konferenssissa *Europe for Gender Equality? Taking Stock – Taking Action*.

Suomen tavoitteena on neuvoston päätelmien hyväksyminen 10.12.2019 pidettävässä TSTK-neuvoston kokouksessa.

Suomen kanta

Suomi on puheenjohtaja eikä siten tuo kokouksissa esiin omia kantojaan.

Suomen EU-puheenjohtajakauden prioriteeteista erityisesti ”Kilpailukykyisempi ja sosiaalisesti eheämpi EU” sekä ”Yhteisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen” liittyvät kiinteästi sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Hallitusohjelman mukaisesti Suomen tavoitteena on, että EU:ssa laaditaan tasa-arvostrategia ja EU:n talousarvio edistää sukupuolten tasa-arvoa. Edistämällä sukupuolten tasa-arvoa EU luo kestävää kasvua ja hyvinvointia. Suomen puheenjohtajakauden painopisteitä ovat tasa-arvosektorilla EU:n tasa-arvopolitiikan

vahvistaminen ja tasa-arvoiset taloudet *(gender equal economies)*, joista jälkimmäinen korostaa talouden ja sukupuolten tasa-arvon vastavuoroista suhdetta.

Ehdotetut päätelmät EU:n tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta ja tasa-arvoisista talouksista tukevat näitä tavoitteita.

Pääasiallinen sisältö

Suomen puheenjohtajakauden yhtenä tavoitteena tasa-arvosektorilla on esittää hyväksyttäväksi neuvostolle päätelmät tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta, tasa-arvoisista talouksista ja YK:n Pekingin toimintaohjelman seurannasta EU:ssa (ns. Peking +25). Päätelmissä keskitytään EU:n tasa-arvohaasteisiin ja tulevaisuuden tasa-arvopolitiikkaan, erityisesti sukupuolten tasa-arvon ja talouden välisen suhteen näkökulmasta.

YK:n Pekingin toimintaohjelman seurannassa tehdään viiden vuoden välein laajempi arviointi, joka osui Suomen kaudelle. Euroopan tasa-arvoinstituutti EIGE on valmistellut Suomen puheenjohtajakautta varten raportin *Beijing +25 – The 5th Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States*, jossa analysoidaan EU:n tasa-arvohaasteita ja annetaan toimintasuosituksia tulevalle komission kaudelle. Raportti on toiminut pohjana päätelmäluonnoksen valmistelulle, ja se on annettu tiedoksi sosiaalityöryhmälle.

Suomen puheenjohtajakauden tasa-arvoprioriteeteista tasa-arvoiset taloudet *(gender equal economies)* korostaa talouden ja sukupuolten tasa-arvon vastavuoroista suhdetta: toisaalta tasa-arvoa kestävän kasvun mahdollistajana, toisaalta talouspolitiikan ja tasa-arvopolitiikan välisen yhteyden vahvistamista. Päätelmäluonnos keskittyy tähän tasa-arvoiset taloudet –teemaan, erityisesti EU:n tulevaisuusprosessien kontekstissa. *Tasa-arvoisilla talouksilla* on vahva yhteys STM:n hyvinvointitalousteemaan.

Päätelmäehdotuksessa tuodaan esiin EU:n keskeisiä tasa-arvohaasteita eri alueilla (muun muassa työelämä, työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen, taloudellinen eriarvoisuus, sukupuoleen perustuva väkivalta, päätöksenteko, digitalisaatio ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen) ja toimenpidesuosituksia näiden osalta. Päätelmäehdotuksessa on toimenpidesuosituksia jäsenmaille, yhteisesti jäsenmaille ja komissiolle ja komissiolle.

Päätelmien yksityiskohtainen sisältö

<u>Johdanto-osio</u>

Päätelmien johdanto-osiossa viitataan EU:n tasa-arvositoumuksiin (EU-sopimukset, YK:n naisten oikeuksien sopimus CEDAW, Pekingin toimintaohjelma ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari). Osiossa kuvataan myös hyvinvointitalous- ja tasa-arvoiset taloudet –käsitteiden lähtökohtia, viitataan talouspolitiikan vaikutuksiin naisiin ja miehiin ja korostetaan kaksoisstrategiaa tasa-arvon edistämisessä (sekä erityistoimet että sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen). Lisäksi johdannossa tuodaan esiin YK:n Agenda 2030:n merkitys sukupuolten tasa-arvon edistämisessä EU-tasolla.

Johdannon jälkipuoliskolla (kohdat 9-11) nostetaan esiin EU:n keskeisiä edistysaskelia ja tasa-arvohaasteita EIGE:n Peking +25 –raportin pohjalta. Edistysaskelista tuodaan esiin muun muassa työ- ja yksityiselämädirektiivin hyväksyminen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen edistyminen EU:n ulkosuhdepolitiikassa.

Tasa-arvohaasteista työelämässä keskeisinä mainitaan sukupuolten palkka-, eläke- ja työllisyyserot. Naiset ovat miehiä useammin matalapalkkaisissa ja määräaikaisissa työsuhteissa. Naiset tekevät miehiä useammin (vastentahtoista) osa-aikatyötä. Samalla todetaan, että osa-aikatyö voi olla sekä naisille että miehille valittu vaihtoehto.

Päätelmissä tuodaan esiin myös naisten miehiä suurempi köyhyysriski, erityisesti yksinhuoltajien ja ikääntyneiden naisten osalta sekä ilmastonmuutoksen sukupuolivaikutukset. Julkisen talouden vakauttaminen ja julkisen sektorin uudistukset ovat vaikuttaneet erityisesti naisvaltaisiin aloihin.

Hoivavastuiden epätasaisella jakautumisella naisten ja miesten kesken todetaan olevan vaikutuksia naisten taloudelliseen itsenäisyyteen ja työmarkkina-asemaan. Puutteet varhaiskasvatuspalveluissa ja pitkäaikaishoidossa vaikeuttavat naisten osallistumista työelämään. Toisaalta erityisesti naisten tekemän palkattoman työn merkitystä taloudelliseen kasvuun ei usein tunnisteta.

Sukupuoleen perustuva väkivalta on edelleen laajalle levinnyttä EU:ssa. Päätelmissä korostetaan, että naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus, joka aiheuttaa samalla merkittäviä taloudellisia kustannuksia.

Vaikka naisten osuus päätöksenteossa on kasvanut viime vuosina erityisesti lainsäädännöllisten toimien myötä, naisten osuus on edelleen miehiä vähäisempi politiikan ja elinkeinoelämän johtopaikoilla.

Päätelmissä nostetaan esiin myös uusia tasa-arvohaasteita. Vaikka digitalisaatiolla voi olla myös myönteisiä vaikutuksia, se voi tuoda mukanaan myös uusia tasa-arvo-ongelmia muun muassa ICT-sektorin miesvaltaisuuden ja tekoälyn eriarvoisuutta tuottavien elementtien vuoksi. Digitalisaatio on tuonut mukanaan myös uusia väkivallan ja häirinnän muotoja, jotka kohdistuvat erityisesti naisiin ja tyttöihin.

Johdannon lopussa korostetaan kansalaisyhteiskunnan, ml. naisjärjestöjen, merkitystä naisten oikeuksien ja tasa-arvon edistämisessä, huomioidaan Helsingissä järjestetyn *Europe for Gender Equality?* -tasa-arvokonferenssin tulokset ja nostetaan esiin AT:n puheenjohtajakaudella kehitetyt indikaattorit, joilla arvioidaan sukupuolten tasa-arvoa digitalisaation alueella erityisesti nuorten osalta.

Operatiiviset calls on -osiot

Jäsenvaltioita kehotetaan vahvistamaan valtiollisten tasa-arvoviranomaisten vaikuttavuutta turvaamalla niiden asema ja selkeä toimivalta ja tarjoamalla riittävät resurssit sekä varmistamalla kansallisten tasa-arvostrategioiden toimeenpano ja edistämällä poikkihallinnollista yhteistyötä valtavirtaistamisessa. Jäsenvaltioita kehotetaan myös vahvistamaan poliittista sitoutumista sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen eri politiikka-alueilla ja vahvistamaan tietopohjaista päätöksentekoa. Jäsenvaltioilta pyydetään toimenpiteitä seksismin ehkäisemiseksi ja torjumiseksi julkisella ja yksityisellä sektorilla. Lisäksi jäsenvaltioita kehotetaan vahvistamaan toimia kaiken naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi ja jatkamaan työtä väkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi toimeenpanemalla ko. kansainvälisiä sopimuksia, ml. CEDAW ja Euroopan neuvoston sopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Jäsenvaltioita ja Euroopan komissiota pyydetään vahvistamaan sukupuolten tasa-arvoa EU:n ja jäsenmaiden poliittisena prioriteettina ja tasa-arvon edistämistä korkealla poliittisella tasolla. Samoin kehotetaan vahvistamaan YK:n Pekingin toimintaohjelman ja Agenda 2030:n toimeenpanon välisiä yhteyksiä EU:ssa. Tasa-arvopolitiikkaa kehotetaan vahvistamaan niin, että Pekingin toimintaohjelman tavoitteet saavutettaisiin paremmin.

Erityisesti jäsenmaiden ja komission vahvempaa sitoutumista pyydetään niillä alueilla, joilla Peking +25 –arviointi on tuonut esiin haasteita. Näiden osalta kehotetaan konkreettisiin ja tehokkaisiin toimiin sukupuolten työllisyys- ja palkkaerojen poistamiseksi ja tarttumiseksi näiden vaikutuksiin sukupuolten eläke-eroon. Työelämän osalta pyydetään vahvistamaan toimia naisten työmarkkinaosallistumisen ja tasa-arvon sekä naisten yrittäjyyden edistämiseksi. Lisäksi paremman työn ja yksityiselämän yhteensovittamisen varmistamiseksi kehotetaan toimeenpanemaan tehokkaasti työelämän tasapainodirektiivi ja Barcelonan päivähoitotavoitteet. Digitalisaation tasa-arvovaikutuksia pyydetään analysoimaan ja ottamaan ne päätöksenteossa huomioon. Tässä yhteydessä korostetaan myös koulutuksen tasa-arvon ja segregaation purun merkitystä.

Jäsenmaita ja komissiota kehotetaan sitoutumaan vahvemmin sukupuoleen perustuvan väkivallan, ml. verkkoväkivalta, poistamiseen ja korostetaan miesten ja poikien osallistumista tähän työhön. Jotta naisten ja miesten tasapainoinen edustus toteutuisi poliittisessa ja taloudellisessa päätöksenteossa, pyydetään jatkamaan täsmätoimia tällä alueella. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen varmistamiseksi kaikilla politiikka-alueilla kehotetaan vahvistamaan käytännön työkaluja, kuten sukupuolivaikutusten arviointia, sukupuolitietoista budjetointia ja poikkihallinnollista yhteistyötä. Erityistä huomiota kiinnitetään tasa-arvon integroimiseen Eurooppalaisen ohjausjakson eri vaiheisiin.

Osiossa pyydetään vahvistamaan myös itsenäisten tasa-arvoviranomaisten toimintaa sekä jäsenmaiden ja komission yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Lisäksi osiossa kehotetaan tasa-arvopolitiikan ja Pekingin toimintaohjelman seurannan ja arvioinnin vahvistamiseen.

Euroopan komissiota kehotetaan hyväksymään korkean tason tasa-arvostrategia seuraavalle viisivuotiskaudelle ja valtavirtaistamaan sukupuolinäkökulma kaikkiin EU-strategioihin, ml. kehittämään sukupuolitietoista budjetointia ja sukupuolivaikutusten arviointia. Valtavirtaistamista pyydetään toimeenpanemaan myös EU:n talouspolitiikassa ja Eurooppa 2020 –strategian jälkeisellä ohjelmakaudella. Lisäksi komissiota kehotetaan pitämään sukupuolten tasa-arvo poliittisena prioriteettina EU:n ulkosuhdepolitiikassa suuntaamalla valmistelu kohti uutta tämän alueen toimintaohjelmaa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Neuvoston päätelmiä on valmisteltu STM, UM/EUE, UM ja VNK -yhteistyönä OM:ää, TEM:iä ja VM:ää konsultoiden.

Aihetta on käsitelty EU-jaostossa 25 (sosiaaliasiat): kirjallinen menettely 13.-17.9., 8.10. ja 28.11.2019.

EU-ministerivaliokunta 5.12.2019.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Antero Kiviniemi, UM/EUE, antero.kiviniemi@formin.fi , p. +32 2 2878 507
Eeva Raevaara, STM, eeva.raevaara@stm.fi, p. +358 2951 63205
Annamari Asikainen, annamari.asikainen@stm.fi, p. +358 2951 63232
Tanja Auvinen, tanja.auvinen@stm.fi, p. +358 2951 63715
Satu Sistonen, satu.sistonen@formin.fi, p. +358 2953 51789
Johanna Rasimus, johanna.rasimus@formin.fi, p. +358 505986437
Ville Korhonen, ville.korhonen@vnk.fi, p. +358 2951 60186

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asia
TSTK-neuvosto 10.12.2019: Asiakohta 5: Neuvoston päätelmät työterveyttä ja -turvallisuutta koskevasta EU:n uudesta strategiakehyksestä: työterveyden ja -turvallisuuden tehostaminen EU:ssa

Kokous
Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 09.12.2019 - 10.12.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Jäsenmaiden kanssa käytiin ensimmäiset kahdenväliset keskustelut tärkeimmistä työsuojeluhaasteista 15.-16.7.2019. Sosiaalityöryhmä on käsitellyt päätelmiä tähän asti 7.11. ja 21.11.2019 ja tarvittaessa päätelmien jatkokäsittelylle oli varattu ylimääräiseksi kokoukseksi 29.11.2019.

Ensimmäisessä työryhmäkäsittelyssä työsuojelupäätelmät ovat saaneet positiivisen vastaanoton jäsenmailta. Muutamat jäsenmaat olisivat olleet valmiit hyväksymään päätelmät jopa sellaisenaan. Päätelmiä on pidetty tasapainoisina ja niiden on katsottu sisältävän kaikki tärkeät ja ajankohtaiset työsuojeluhaasteet. Vaikka päätelmäteksti on melko pitkä, sitä ei ole haluttu lyhentää. Myös päätelmien ajoitusta on pidetty hyvänä, koska päätavoitteena on saada jatkoa työsuojelun EU:n strategiakehykselle. Yksityiskohdista ja sanamuodoista on käyty vilkasta keskustelua. Eniten keskustelua on herättänyt se, otetaanko mukaan myös yksinyrittäjät ja termin ”dependent self-employed” käyttö.

Suomen tavoitteena on neuvoston päätelmien hyväksyminen 10.12.2019 pidettävässä TSTK-neuvoston kokouksessa.

Suomen kanta

Suomi on puheenjohtaja, eikä siten tuo kokouksissa esiin omia kantojaan.

Pääasiallinen sisältö

EU:n uusi parlamentti ja seuraavien vuosien työohjelma ja budjetin laatiminen tarjoavat mahdollisuuden vaikuttaa myös työsuojeluun EU:ssa. Päätelmien tarkoituksena on tuoda komissiolle jäsenmaiden viestimä vahva tarve saada uusi EU:n työsuojelukehys, koska nykyinen kehys loppuu ensi vuonna. Uuden työsuojeluasioita koskevan strategian osalta on käyty keskustelua neuvoa-antavassa komiteassa (ACSH) ja sen hallitusten edustajien ryhmässä (GIG). Keskeisin huoli on ollut, että EU OSH Strategic Framework 2014-2020 on päättymässä ja on epävarmaa, aikooko tuleva komissio laatia työsuojelun strategia-

asiakirjaa. Strategian uusimista pidetään työsuojelun kannalta työn murroksessa ja digitalisaation edetessä tärkeänä. ACSH:n työryhmä (WP Strategy) on valmistellut kannanoton tukemaan uuden strategian laatimista ja nostanut esiin seitsemän tulevaisuuden prioriteettia, joiden pohjalta se esittää uutta strategiakehystä valmisteltavan.

Hyvinvointitalouspäätelmien hengessä työsuojelupäätelmissä korostetaan sitä, että investoinneilla työsuojeluun on merkittäviä positiivisia vaikutuksia myös talouteen, koska työhön liittyvien sairauksien, tapaturmien sekä haitallisen fyysisen ja psykososiaalisen kuormituksen vähentäminen vähentää mm. työkyvyttömyyttä, työstä poissaoloja, presenteismiä, menetettyjä osaamisresursseja ja vakuutusmaksuja. Sekä työturvallisuuden että työterveyden ja työhyvinvoinnin parantaminen lisäävät työtyytyväisuutta, työhön sitoutumista ja tuottavuutta.

Merkittävänä yhteisenä työsuojeluhaasteena EU:ssa nähdään työn muutos, joka heijastuu monella tapaa työterveyteen ja työturvallisuuteen ja niitä sääteleviin säädöksiin. Vaikka digitalisaatio ja tekoälyn käyttö voivat tarjota mahdollisuuksia työolojen parantamiseen, työsuojelu ei aina pysy kehityksen tahdissa. Haasteita työsuojelulle tuovat uuden tyyppiset työpaikat ja uudet työn tekemisen muodot sekä itsensä työllistävien lisääntyvä määrä.

Muita merkittäviä haasteita ovat mikro- ja pk-yritysten tarpeet, joita on 93% EU:n yrityksistä. Tiedetään, että juuri näiltä puuttuu usein tarvittavat tiedot työsuojelusta ja resurssit sen toteuttamiseksi. Mikro- ja pk-yritykset ovat keskenään hyvin erilaisia ja paikalliset olosuhteet voivat vaihdella huomattavasti, joten ne tarvitsevat räätälöityjä ratkaisuja. Työsuojeluvelvoitteiden noudattaminen nähdään valitettavan usein kustannuksena eikä kannattavana investointina.

Noin puolet työntekijöistä EU:ssa katsoo, että työhön liittyvä stressi on yleinen haaste heidän työpaikallaan. Yli neljäsosa työntekijöistä raportoi kokevansa stressiä lähes koko ajan. Työpaikkojen psykososiaalisten riskien arviointi on puutteellista, osittain koska työpaikoilla ei ole tarpeeksi tietoa tai välineitä arviointiin. Ennakoidaan, että tulevaisuudessa työn psykososiaalinen kuormitus lisääntyy entisestään. Naisilla ja miehillä on erilaiset työsuojeluriskit, vaikka he työskentelisivät samalla alalla. Sukupuolinen häirintä kuuluu psykososiaalisiin riskeihin. 45-55% naisista EU:ssa on kokenut sukupuolista häirintää ja 32 prosentissa näistä tapauksista tekijä on ollut joku työpaikalta.

Tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat mielenterveyden häiriöiden ohella yleisin työkyvyttömyyden syy. Toistuvat yksipuoliset liikkeet, kivuliaat asennot sekä raskaiden taakkojen kantaminen ja nostaminen ovat edelleen yleisimpiä fysikaalisia työn riskitekijöitä EU:ssa. Tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisyyn tähtäävät EU-direktiivit ovat vanhentuneita.

Syöpä on yleisin työhön liittyvien kuolemien syy EU:ssa. Sen kustannuksien on laskettu olevan 4-7 miljardia euroa vuodessa. Karsinogeenien lisäksi työpaikoilla on myös muita vaarallisia aineita. Reprotoksiset aineet ja nanomateriaalit edustavat uusia riskejä. Vaarallisille aineille altistuvien työntekijöiden terveystarkastukset eivät ole riittävän säännöllisiä ja systemaattisia, varsinkin altistumisen loppumisen jälkeen.

Ikärakenteen muutos edellyttää työurien pidentämistä EU:ssa. Ikääntyvien ja osatyökykyisten työntekijöiden työkykyä pitää tukea ja sopeuttaa työtä heidän työkykynsä mukaisesti. Toisaalta kansallisilla työsuojelutarkastajilla on laaja työkenttä, ja joskus

heidän resurssinsa ovat rajoitetut. Uudet riskit ja uudet työn teon muodot tuovat uusia haasteita työsuojelutarkastustoiminnalle.

Toimenpide-ehdotukset komissiolle ja jäsenmaille

Päätelmissä ehdotetaan uuden EU:n työsuojelukehyksen lisäksi konkreettisina toimenpiteinä komissiolle ja jäsenmaille yhdessä, jotta kaikkien työntekijöiden, etenkin epätyypillisissä työsuhteissa olevien haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojelua, voitaisiin parantaa työsuojelun keinoin. Päätelmissä todetaan, että olisi tärkeää keskittyä muuttuvan työn ja teknologioiden työsuojeluriskeihin ennakolta ja tehokkaasti, myös EU:n rahoittamissa projekteissa ja ohjelmissa. Työsuojelustrategiat, toimintasuunnitelmat, lainsäädäntö ja ohjeistus tulee perustaa tiedolle ja näytölle niiden parantamiseksi.

Pk- ja mikroyritysten työsuojeluvelvoitteiden tehokkaaksi toteuttamiseksi tarvitaan EU-tasoinen ja kansallisia toimintaohjelmia. Nämä voivat olla osa EU-tasoista strategiakehystä tai kansallisia työsuojelustrategioita. Pk-yritykset tarvitsevat räätälöityjä työkaluja, etenkin verkossa olevia kuten OIRA, riskien arvioinnin ja hallinnan avuksi sekä toteuttamaan työsuojelua jokapäiväisessä työssään. EU-rahoitusta tarvitaan työsuojelun tehokkaaseen toteuttamiseen, esimerkiksi tiedotuksessa ja koulutuksessa. Tarvitaan käytäntöjä ja tietoa, miten toimitusketjuissa taataan korkea työsuojelun taso alihankkijoiden toimesta ja konsortioissa.

Työperäisten vaarojen ja sairauksien, mukaan lukien työperäinen syöpä, ehkäisemiseksi tarvitaan olemassa olevien raja-arvojen implementointia ja seurantaa. Vaarallisten aineiden riskeistä ja niiden ehkäisy- ja hallintakeinoista pitää kerätä tietoa ja tilastoja.

Psykososiaalisten riskien, työhön liittyvien tapaturmien ja sairauksien (ml. tuki- ja liikuntaelinsairaudet) ehkäisemiseksi tarvitaan parempia tilastomenetelmiä ja vertailtavia indikaattoreita eri EU maiden välillä. Tarvitaan myös enemmän yhteistyötä työsuojelun, työvoima- ja terveysalan asiantuntijoiden sekä toimivaltaisten viranomaisten välillä, jotta voidaan ottaa huomioon mahdollisuudet, haasteet ja tarpeet, jotka liittyvät työntekijöiden ohjaukseen, hoitoon, kuntoutukseen ja työhön paluuseen.

Sukupuolinäkökulma halutaan huomioida työsuojelussa ja taistella seksuaalisen häirinnän ja kiusaamisen voittamiseksi työpaikoilla. Sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteiden kunnioittamista pitää edistää ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin väkivallan ja häirinnän poistamiseksi työelämästä kansallisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaisesti. Työnantajia tulee rohkaista ottamaan sukupuolinäkökulma työsuojelun hallintaan ja etenkin työjärjestelyihin.

Toimenpide-ehdotukset komissiolle

Komissiota pyydetään hyväksymään uusi EU:n työsuojelun strategiakehys 2021-2027 huomioiden etenkin päätelmissä mainitut haasteet. Työsuojelun minimivaatimusten parantamista pitää jatkaa ja päivittää näyttöpääte- (90/270) sekä työpaikkadirektiivit (89/654). Toimivaltaisten EU:n kansallisten viranomaisten sekä virastojen ja työsuojelun neuvoa-antavan komitean yhdessä pitää tarttua uusien työn muotojen työsuojeluhaasteisiin.

Komissiolta pyydetään tiedonanto psykososiaalisista riskitekijöistä, riskinarvioinnista, riskien hallinnasta ja psykososiaalisista voimavaroista työssä, painottaen erityisesti työn muutoksesta aiheutuvia haasteita. Päätelmissä ehdotetaan laadittavaksi EU:n

mielenterveysstrategiaa, jota on jo ehdotettu osana hyvinvointitalouspäätelmiä, ja siinä otettaisiin huomioon erilaisten poikkihallinnollisten menettelytapojen, mukaan lukien työsuojelu vaikutukset mielenterveyteen.

Päätelmissä todetaan, että tarvitaan tiedotusta, käytännön ohjeistusta ja koulutusta ergonomiasta liittyen tuki- ja liikuntaelinsairauksiin (liittyen muihin kuin käsin tehtäviin nostoihin tai näyttöpäätetyöhön).

Uuteen työsuojelun strategiakehykseen halutaan päämääriksi nolla kuolemaan johtanutta työtapaturmaa, ja ”vision zero”-tavoite työpaikan turvallisuuskulttuurin parantamiseksi ja hyvien käytäntöjen jakamiseksi.

Komissiolta toivotaan lisää sitovia raja-arvoja syöpävaarallisille aineille ja muille vaarallisille aineille varautumisperiaatteen mukaisesti ja viimeaikaiseen tieteelliseen tietoon perustuen sekä olemassa olevien raja-arvojen päivittämistä, jos työntekijöiden suojelu sitä edellyttää. Näistä raja-arvoista tarvitaan arvioinnin ohjeistusta. Työsuojelun ja REACH lainsäädäntöjen rajapintoja tulee selventää ja parantaa koordinaatiota kehittämällä läpinäkyviä menettelytapoja ja kriteereitä, kun valitaan asianmukaisia säätelykeinoja.

Toimenpide-ehdotukset jäsenmaille

Jäsenvaltioita kehotetaan laatimaan ja jatkuvasti parantamaan kansallisia työsuojelu-strategioita ja menettelytapoja. Kansallinen työ-suojelutarkastustoiminnan tulee olla asianmukaisesti resursoitu ja tarkastajien koulutettu ajanmukaisista tarkastus ja tiedotuskeinoista, ottaen huomioon uudet teknologiat ja uudet työn muodot.

Mikro- ja pk-yritykset tarvitsevat ohjeistusta ja rahoitusta työsuojeluhallintakeinojen parantamiseksi. Hyvä työsuojelu lisää asiakkaiden ja rahoittajien luottamusta, parantaa yritysten mainetta ja vähentää työkyvyttömyys- ja poissaolokustannuksia. Työnantajat tarvitsevat tietoja ja taitoja työsuojelutoimenpiteiden velvoitteista ja hyvistä käytännöistä. Ulkoiset työsuojelun palvelutuottajat tarvitsevat tukea parantaakseen palveluidensa laatua, mikä mahdollistaisi pk-yritysten räätälöidyt ratkaisut.

Päätelmissä todetaan, että on tarpeen terveyden edistämiseen ja työhön liittyvien sairauksien ehkäisyyn liittyen panostaa erityisesti psykososiaalisiin ja ergonomisiin riskeihin osana työpaikkojen pakollista riskinarviointia. Päätelmissä kehotetaan parantamaan työnantajien ja terveydenhuollon asiantuntijoiden yhteistyötä ja tässä taustalla on tavoitteena vähentää työhön liittyviä sairauksia ja tapaturmia, etenkin mielenterveyden ongelmissa ja tuki- ja liikuntaelinsairauksissa. Päätelmissä kehotetaan edistämään nollaan tapaturmaan pyrkivää kulttuuria (vision zero -ajattelu), ja tässä tavoitteena on estää kaikki haitat työpaikalla. Päätelmissä todetaan, että on tarpeen lisätä tietoisuutta tuki- ja liikuntaelinsairauksista työssä ja vähennetään niihin liittyviä riskejä koko elämän ajan, etenkin työvoi-ma-, terveys- ja koulutusalan asiantuntijoiden ja rakenteiden välisellä yhteistyöllä.

Päätelmissä kehotetaan parantamaan kansallisen lainsäädännön tai käytäntöjen mukaisesti työntekijöiden terveystarkastusten kattavuutta ja seurantaa koko elämän ajan, varsinkin niiden, jotka ovat altistuneet vaarallisille aineille, mukaan lukien aika altistumisen jälkeen, työpaikan vaihdoksen tai eläköitymisen jälkeen, niin pitkään kuin lääkäri tai terveystarkastuksista vastaava viranomainen katsoo tarpeelliseksi turvata näiden työntekijöiden terveyttä. Päätelmissä korostetaan riskien arvioinnin ja ehkäisytoimenpiteiden hierarkian tärkeyttä työtapaturmien ja ammattitautien ehkäisyssä.

Päätelmät kehottavat ylläpitämään ja edistämään työkykyä kansallisilla työsuojelustrategioilla ja toimenpiteillä, jotta voidaan mahdollistaa työelämä, joka ei syrji mitään ikäryhmiä ja tuetaan niitä, joilla on terveysvaikeuksia tai vammaisuutta osallistumaan työelämään. Päätelmissä rohkaistaan työnantajia mahdollistamaan joustot työssä, työlainsäädännön mukaisesti ja pitäen samalla suojelun taso korkealla, ja mahdollistamaan kotoa käsin työskentely, jotta työntekijöitä autetaan jatkamaan pitempään työssä. Vahvistetaan työnantajien tietämystä työkyvyn ja työhön paluun tukemiseksi sairauspoissaolon jälkeen ja edistetään poikkihallinnollista yhteistyötä syrjinnän vähentämiseksi ja yhtäläisten työmahdollisuuksien luomiseksi osatyökykyisille, mukaan lukien mielenterveysongelmista kärsivät.

Toimenpide-ehdotukset työmarkkinajärjestöille

Päätelmät kehottavat työmarkkinajärjestöjä jatkamaan aktiivisessa roolissa työsuojelun implementaatiossa ja parantamisessa, yhdessä toimivaltaisten viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa.

Työmarkkinajärjestöjä kehotetaan jatkamaan osallistumista toimenpiteisiin turvallisten ja säällisten työolosuhteiden turvaamiseksi.

Työmarkkinajärjestöjä kehotetaan osallistumaan aktiivisesti yhteistyöhön yritys- ja paikallistasolla sekä alueellisella, kansallisella, EU- ja globaalilla tasolla eri foorumeilla, joissa käsitellään työsuojelua.

Lisäksi työmarkkinajärjestöjä kehotetaan osallistumaan aktiivisesti kansallisten työ-suojelustrategioiden ja toimintaohjelmien kehittämiseen ja juurruttamiseen sekä kannattamaan ja edistämään ennaltaehkäisyn kulttuuria ja osallistumaan työsuojelua koskevan tilastotiedon keräämiseen.

Työmarkkinajärjestöjä kehotetaan tarjoamaan tukea ja jos mahdollista, kouluttamaan työnantajia, työntekijöitä ja työsuojeluvaltuutettuja tiedoissa, taidoissa ja toimenpiteissä, joita tarvitaan työsuojeluriskien tunnistamisessa, arvioinnissa ja kontrolloinnissa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Päätelmät esitetään hyväksyttäväksi neuvoston yksimielisyydellä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Päätelmiä on esitelty EU-jaostossa 26 (työsuojelu), ja työsuojeluneuvottelukunnassa sekä työterveyshuoltoneuvottelukunnan kehittämisjaostossa.

EU-ministerivaliokunta 5.12.2019.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Antero Kiviniemi, UM/EUE, antero.kiviniemi@formin.fi , p. +32 2 2878 507
Riitta Sauni, STM/TTO, riitta.sauni@stm.fi, +358 50 529 0327

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

KOY Porkka Pauliina(TEM), Tötterman Patrik(TEM) 26.11.2019

Asia
EU; TSTK-neuvosto 10.12.2019; Neuvoston päätelmät osallistavista työmarkkinoista

Kokous
Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 10.12.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston on tarkoitus hyväksyä päätelmät 10.12 kokouksessaan.

Päätelmät käsitellään Coreperissa 4.12.

Teema haluttiin ottaa mukaan Suomen pj-kauden asialistalle korostamaan osatyökykyisten ja muiden heikommassa asemassa olevien työllisyyden merkitystä osana kestävän kasvun ja työmarkkinoiden osallisuuden edistämistä.

Suomen kanta

Suomi ei käytä kokouksessa puheenvuoroa toimiessaan neuvoston kokouksen puheenjohtajana.

Pääasiallinen sisältö

Päätelmissä kohderyhmän määrittely on haluttu jättää tarkoituksellisen avoimeksi, sillä eri jäsenmaissa kohderyhmät painottuvat eri tavoin. Painotus on kuitenkin pitkäaikaissairaiden ja vammaisten henkilöiden työllisyyden edistämisessä.

Päätelmien toimin myös edistetään v. 2016 hyväksytyn neuvoston suosituksen toimeenpanoa, jolla on tarkoitus avata uusia koulutuspolkuja aikuisille.

Päätelmissä korostetaan integroitua toimintatapaa ja varhaista puuttumista, joilla pyritään vähentämään heikommassa asemassa olevien tukiriippuvuutta. Oleellista on etsivä työ sekä moniammatilliset matalan kynnyksen palvelut, esim. ns. yhden luukun palveluiden muodossa. Näissä yhdistyy kaikkien relevanttien toimijoiden palveluiden helppo saatavuus. Myös ohjaus- ja neuvontapalveluilla on tärkeä rooli heikommassa asemassa olevien työllisyyden edistämisessä. Lisäksi oikeanlaisin koulutustoimin voidaan vaikuttaa työllistymiseen.

Erityisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten henkilöiden työllistymistä voidaan edistää erilaisin työn ja työympäristön muokkaus- ja mukauttamistoimin. Digitaalisia välineitä voidaan käyttää apuna muokkauksessa soveltuvin osin.

Tärkeää on myös asenteisiin vaikuttaminen. Tässä mm. työmarkkinaosapuolilla on oleellinen rooli. Työnantajia tulee informoida erilaisista rahoitusvaihtoehdoista. Yhteiskunnallisten yritysten toimintaa, ja sosiaalisesti vastuullista hankintatoimintaa tulee kehittää yhtenä osana heikommassa asemassa olevien työllistymisen edistämistä.

Oleellista olisi myös kehittää tiedon saatavuutta ja tilastointia eri ryhmien työllisyystilanteesta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

Työllisyysjaosto kirjallinen menettely

EU-ministerivaliokunta 5.12.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Patrik Tötterman, TEM, patrik.totterman@tem.fi, puh +358 5039 60174
Pauliina Porkka, TEM, pauliina.porkka@tem.fi; puh. +358 5056 78403

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asia
EU: TSTK-neuvosto: EU:n sosiaalisäännöstön tulevaisuus – työllisyys ja työmarkkinasuhteet Periaatekeskustelu

Kokous
Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 09.12.2019 - 10.12.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvoston kokouksessa keskustellaan tarpeesta päivittää EU:n työlainsäädäntöä ottaen huomioon työmarkkinoilla tapahtuvat muutokset sekä mahdollisista direktiivien toimeenpano-ongelmista.

Suomen kanta

Suomi on kokouksen puheenjohtaja, eikä siten tuo kokouksessa esiin omia kantojaan.

Keskustelun avulla pyritään kartoittamaan mahdollisia tarpeita päivittää EU:n työlainsäädäntöä vastaamaan työelämän muutoksia. Tarkoituksena on, että EU:n uusi komissio voi ottaa esitettävät näkemykset huomioon omalla kaudellaan.

Pääasiallinen sisältö

Suomi on puheenjohtajana laatinut tausta-asiakirjan. Ministereitä pyydetään näkemystä siitä, miten EU:n työlainsäädäntöä ja sosiaalista vuoropuhelua tulee kehittää sen ohella mitä komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen on kirjannut prioriteetteihinsa.

Lisäksi pyydetään tuomaan esille mahdollisia ongelmia työlainsäädännön toimeenpanoon liittyen sekä näkemyksiä siitä, miten toimeenpanoa tulisi parantaa.

Komission puheenjohtaja on luvannut ohjelmassaan lainsäädäntöaloitteita muun muassa EU:n vähimmäispalkasta sekä alustatalouden työntekijöiden suojelusta.

Työnlainsäädäntöä on kehitetty edellisen komission kaudella suhteellisen paljon ja tällä hetkellä jäsenvaltiossa on toimeenpantavana muun muassa työn ja perheen yhteensovittamista helpottava direktiivi, työehtojen läpinäkyvyyttä ja ennustettavuutta koskeva direktiivi sekä lähetettyjä työntekijöitä koskevan direktiivin muutos.

Komissio on havainnut puutteita useissa jäsenvaltioissa muun muassa työntekijöiden tiedottamista ja kuulemista koskevien direktiivien toimeenpanossa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kokous 5.12.2019

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kokous 4.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

14340/19 Puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Liisa Heinonen, TEM, liisa.heinonen@tem.fi, +358503960605

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Työ- ja elinkeinoministeriö		PERUSMUISTIO	TEM2019-00646
TTM	Heinonen Liisa(TEM), Savolainen Janne(TEM)	01.12.2019	
		JULKINEN	

Asia
TSTK-neuvosto:Työllisyyskomitean arviointi nuorisotakuun täytäntöönpanosta – keskeiset viestit
Hyväksyminen

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvoston on tarkoitus hyväksyä työllisyyskomitean keskeisen viestit, jotka koskevat arviointia nuorisotakuun täytäntöönpanosta.

Suomen kanta

Suomi on kokouksen puheenjohtaja, eikä siten tuo kokouksessa esiin omia kantojaan.

Pääasiallinen sisältö

Työllisyyskomitea kuulee jäsenmaita nuorisotakuun toimeenpanon edistymisestä joka toinen vuosi. Komitea kuuli jäsenmaita edellisen kerran lokakuussa 2019. Kuulemisen yhteenvedon painotuksissa todettiin, että nuorisotakuun toimeenpanossa on kiinnitettävä huomiota erityisesti työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolisiin nuoriin (NEET) kohdentuvaan etsivään työhön ja nuorten henkilökohtaiseen palveluun. Suurimmassa osassa jäsenmaita vähiten kouluttautuneet ovat suurimmassa riskissä syrjäytyä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä haavoittuviin ryhmiin, kuten maahanmuuttajiin, alhaisen koulutuksen omaaviin ja terveysongelmista kärsiviin nuoriin. Tästä syystä johtuen on perusteltua olettaa, että ennen varsinaista nuorisotakuun mukaista työ- tai muuta palvelutarjousta on perusteltua valmentaa ja tukea nuoria niin kutsutussa valmistelevassa palvelussa. Tällöin nuorisotakuun mukaiset tarjoukset tuesta ovat laadultaan kestävämpiä.

Useissa jäsenmaissa on panostettu koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nk. NEET-nuorten tunnistamiseen ja tavoittamiseen esimerkiksi erilaisten kampanjoiden kautta. Toisaalta jäsenmaat ovat myös pyrkineet hyödyntämään enenevässä määrin erilaisten rekistereiden yhdistelemistä, jotta apua tarvitsevat nuoret tunnistetaan mahdollisimman aikaisin. Haasteena useimmissa maissa ovat tietosuojakysymykset, jotka estävät tehokkaan tietojen vaihdon. Kasvaneesta huomiosta huolimatta useissa

maissa nuorisotakuujärjestelmä tavoittaa edelleen heikosti kaikkien eniten apua tarvitsevia.

Nuorten tavoittamisen näkökulmasta on keskeistä vahvistaa kumppanuuksia itse järjestelmien suunnittelussa. Kumppanuuksien vahvistaminen onkin ollut jäsenmaissa hyvin keskeisessä asemassa. Useimmissa maissa nuorisotakuujärjestelmä on tukenut vahvistuvaa yhteistyötä. Tätä trendiä on tukenut integroitujen palveluiden kehitys ja erityisesti niin kutsuttujen yhden luukun palvelupisteiden yleistyminen. Tästä huolimatta työllisyys-, koulutus- ja nuorisopolitiikan integraatio vaatii edelleen vahvistamista.

Viime vuosina on kasvanut yhteinen käsitys vahvan seuranta- ja evaluointijärjestelmän tarpeesta. Nuorisotakuun toimeenpanon kuulemisessa vahvistui käsitys siitä, että maiden tulisi kehittää kapasiteettiaan monitoroida nykyistä paremmin nuorten siirtymiä palveluista ja koulutuksesta työelämään. Nuorten siirtymien laadun seurantaa tulisi vahvistaa erityisesti kattamaan siirtymien kestot, jolloin saadaan vahvempi käsitys tarjotun palvelun, koulutuksen tai työn osuvuudesta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kokous 5.12.2019

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kokous 4.12.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

14347/19+ ADD 1-3
Työllisyyskomitean keskeisen viestit, jotka koskevat arviointia nuorisotakuun täytäntöönpanosta.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Janne Savolainen TEM, Janne.Savolainen@tem.fi, puh. +358 50 396 3452
Liisa Heinonen TEM, liisa.heinonen@tem.fi, puh +358 50 396 0606

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi